

VRTNAR.

List s podobami za šolsko vrtnarstvo, vrtnarstvo sploh
in za sadjarstvo.

Št. 2. V Ljubljani, 31. januarja 1891. Letnik IV.

Čigav naj bode dohodek šolskega vrta.

Preteklo jesen je zborovalo v Gradci 57 štajarskih učiteljev — vrtnarjev, ki so se med drugim posvetovali o vprašanji: „Čigav naj bode dohodek šolskega vrta“. Okrajni nadzornik Kanzian, nadučitelj v Glajhenbergu, bil je poročevalec ter je to le poročal: Mnogokrat se učitelji pritožujejo, da krajni šolski sveti razpolagajo s pridelki šolskega vrta, učitelju pa niti obdelovalnih stroškov ne povrnejo. Tako ravnanje gotovo lahko učitelju vzame veselje do šolskega vrtnarstva. Uzorno obdelovanje vrta stoji učitelja mnogo denarja in truda, res je pa tudi, da nekateri krajni šolski sveti mnogo žrtvujejo za vrt, in te stroške si hočejo poplačati z dohodki vrtnimi.

Pametno je torej, da se naredi med krajnim šolskim svetom in učiteljem neka pogodba, in sicer lepim potom. Ako pa to ni mogoče, naj bo zelenjad učiteljeva in vsaj tudi tretjina drevja. Prva štiri leta pa ni smeti iz drevesnice nobenega drevesa oddati.*)

Učitelj Peter Lorber iz Celvega odobrava ta predlog, popisuje boje, katere ima učitelj o tej reči s krajnim šolskim svetom, ter zahteva zato, ker je v umni drevesnici zelo veliko dela, katero mora vendar le učitelj opravljati, da dobiva učitelj za poplačilo tega truda dve tretjini dohodkov od drevja.

Šolski vodja Mahr priporoča, ozirati se na to, koliko je šolska občina pripomogla k ustanovitvi vrta, in le tedaj naj ima ona pravico do nekoliko dohodkov, ako kaj k vzdrževanju vrta prispeva. Drugače je vse učiteljevo.

Učitelj Klemen Pröll pravi, da v njegovi občini ni takih preprirov in noče, da bi vsled takih predlogov pametni krajni šolski sveti postali nezaupni, zato predlaga, naj se poročevalčev predlog vzprejme z dostavkom, da ima le za one občine veljavo, katere se lepim potom z učiteljem ne domenijo.

Ravnatelj Kogler pravi, da je reč zelo važna. Naprava in vzdrževanje šolskega vrta bodi učitelju pred vsem na umu. Pri tem bodi učitelju prva skrb, da si pridobi zaupanje krajnega šolskega sveta. Učitelju bodi prepuščena naprava šolskega vrta in pozneje tudi vzdrževanje njegovo. Vsako leto naj naredi proračun, in čez nekaj let se da natanko določiti, koliko je rednih stroškov in dohodkov. Eđini učitelj naj ima pravico, da sme s šolskega vrta kaj oddati. Ako bode učitelj redno vsako leto izkazal vestno dohodke in stroške vrtna, uvidela bode občina njegovo resno delovanje, in prepričan sem, da mu bode rada povrnila kako izgubo. Na

*) To je pravično, ako okrajni šolski svet kaj donaha k stroškom, ako pa ne, poptej je pa edino pravično, da so vsi dohodki učiteljevi. Uredništvo.

dobiček pri šolskem vrtnarstvu pa po mojem mnenju ni misliti, tem manj, ker mora biti reč le bolj idejalna. Učitelj bode vedno moral mnogo svojega prostega časa žrtvovati vrtu in biti trudoljubitv in priden. Da se mu pa nikakor ne bode moglo očitati, da prodaja pridelke in ne polaga računa, zato naj vestno zapisuje vse, ker le na podlogi zapiskov more denarnih prispevkov zahtevati.

Tajnik Müller pravi, da je šolski vrt učilo, od katerega sme krajni šolski svet ravno tako malo kakega dohodka zahtevati, kakor od katerega koli si bode učila v šoli. On priporoča, da se določi, koliko drevja naj se odda na leto brezplačno učencem, ubožnejšim posestnikom i. t. d., ostanek naj bo pa učiteljev. Učitelj stoji na idejalnem stališči! Oglejmo si le drevje šolskih vrtov na naši razstavi! Vsa čast onim, ki so je vzgojili! To so uspehi, za katere nimajo učitelji nobenega plačila. To idejalno stališče bi se pa utegnilo pogubiti v boji za kruh, zato naj bode pa dohodek z vrta učiteljev. Govornik pravi, naj se ne misli na dohodke za krajni šolski svet, pač pa naj dobiva učitelj te neznatne dohodke kot plačilo za svoj velik trud.

Učitelj Slana pravi, da nima ničesar pripomniti, predlaga pa na podstavi razprav, ki se so vršile v učiteljskem društvu, to le:

1.) Stroški za napravo vrta z vsemi potrebnimi rečmi, za orodje, seme, cepice, gnoj, težaško delo so redni, in plačuje naj jih krajni šolski svet.

2.) En del vzgojenega drevja naj se oddaje marljivim učencem.

3.) Prebitek vrtnih dohodkov naj bo učiteljev kot plačilo za trud.

Poročevalec Kanzian meni, da je uvaževati krajevne razmere. Njegov vrt stoji na leto po 60 do 70 gld., a ne upal bi si reči, da naj bodo vsi dohodki njegovi, ker sprevidi, koliko mora občina za vzdrževanje vrta plačevati. S tega stališča je stavil on svoj predlog.

Forster predlaga, da se vzprejme Müllerjev predlog.

Predsednik bere predlog, katerega je Müller spisanega oddal: Tam, kjer vzdržuje vrt krajni šolski svet in kjer ni nobene pogodbe, deli naj se primerni del vzgojenega drevja med marljive učence in manj premožne posestnike, vsi drugi dohodki naj pa bodo učiteljevi.

Deželni šolski nadzornik A. Rožek pravi: Jaz sem z idejalnim predlogom g. Müllerja zadovoljen za svojo osebo, želim tudi, da temu predlogu povsod pritrde, in to ne samo pri vas, ampak tudi pri krajnih šolskih svetih. Zal njih ne moremo k temu siliti, ampak jim le priporočati, da ne zahtevajo dohodkov iz šolskih vrtov. Ako bi se hotelo uradnim potom pridobiti veljavo temu predlogu, dano bi bilo na voljo rekurirati, in ne mankalo bi pritožeb.

Müller odgovarja, da predlog njegov slove tako: Ta uredba naj ima le tam veljavo, kjer ni nobene pogodbe. On meni, ako predlog vzprejmejo, da bodo krajni šolski sveti prisiljeni ukreniti jasne naredbe. Vslad predloga naredile se bodo marsikje pogodbe, in to je uže precejšen uspeh.

Ob glasovanji vzprejme se Müllerjev predlog z veliko večino.

Naposled tajnik Müller na neko opomnjo deželnega šolskega nadzornika pristavi še to le: Jaz si vso reč mislim tako le: Ta ukrep naj se potom deželne šolske oblasti prijavi krajnim šolskim svetom kot želja skupščine. Ukazov i tako ne moremo sklepati. Deželna šolska oblast ima pa priliko, krajnim šolskim svetom priporočati ta ali oni način, ki je baš primeren za dotične krajevne razmere.

Nova vrsta ivanovega grozdjčja.

Iz najboljših vrst ivanovega grozdjčja (ribeza) je verzajska (Versailler Johannisbeersorte). Maurer jo priporoča v svoji izvrstni knjigi o jagodnatem sadji

tako le: Verzajsko ivanovo grozdjiče je s Francoskega doma, koder je zaradi velikosti plodov in njih dobrega okusa zelo v čišlih. Grozdi so dolgi in gosti (glej podoba 5.), jagode velike, temnordeče, prozorne, okus mil in prijeten. To grozdjiče zori konci meseca junija in v pričetku julija. Verzajsko ivanovo grozdje je iz semena vzgojil francoski vrtnar Bertin. Veščaki stavijo to vrsto, ki je razen črešnjevega ivanovega grozdjiča največa, nad najboljše debelojagodnate vrste in jo zato po vsej pravici priporočajo za vsak vrt, bodisi velik ali majhen.

Podoba 5.

Po naših vrtih je ribeza zelo veliko, a večina njegovih grmov, vsaj kolikor smo jih mi imeli priliko videti, ni na čast njih oskrbnikom, kar prihaja nekoliko od slabega oskrbovanja, pa nič manj od slabih vrst, katere sade. Priporočamo torej tudi mi vsem onim, katerim je ljubo to sadje, da si o priliki, kadar hočejo saditi nove ribezne grme, omislijo to vrsto, ker sino prepričani, da se ne bodo kesali. Mladih rastlin imenovanega grozdjiča je dobiti v vsaki veči vrtnarski trgovini, na pr. pri W. Klenertu v Gradi.

Cepljenje drevja po zimi.

V vzgojevanji in oskrbovanji drevja so v zadnjih letih povsod močno napredovali. Mnogo zastarelega so opustili in z novim ter boljšim nadomestili. Zlasti v vzgoji sadnega drevja so Nemci bili zelo starokopitni in se le preradi ravnali po naukih slovečega sadjarja Lukasa, ki so pa dandanes zastareli. Kakor v vsem,

tako so tudi v sadjarstvu Nemce vže davno prekosili Francozje, zato se moremo od njih tudi največ učiti. Francoski, a na Nemškem v Stuttgartu živeči sadjar N. Gaucher (beri Goščé) je v svojih prezanimivih spisih pričel Nemce opozarjati na njih zastarelo sadjarstvo, kar je napravilo zelo veliko hrupa. Slednjič je pa Gaucher s svojimi praktičnimi uspehi vender zmagal. Tudi mi suo se osebno prepričali o teh uspehih, ogledali si njegove velikanske drevesnice in nasade, videli vzgojo drevja na Francoskem, in tako smo z velikim uspehom uvedli mnogo novega v drevesnici kmetijske družbe v Ljubljani, a ne kesamo se, ker uspehi so izvrstni. Med drugim omenjamo le to, da pri vzgoji debela ne skrajšavamo voditeljic, če imajo dozorel terminalen popek, drugače pa le do prvega dozorelega popa; nadalje odščipavamo enoletnim požlahtnjencem vse stranske poganjke na podlogi in na cepiči, kakor hitro se cepič dobro priraste, ter puščamo samo najlepší poganjek i. t. d.

Ravnokar prijavlja Gaucher zopet novo izkušnjo. Dosedaj je bilo običajno in se je trdilo, da je edino pravo požlahtnjevatí v drevesnici drevje malo prej predno obzeleni, t. j. kadar se popje nopenja. Gaucher je pa pričel požlahtnjevatí uže pozimi, to je uže konec meseca januarija in je cepil skozi celi mesec februarij, in izkušnja je pokazala, da so ti cepiči lepše pognali nego pomladanjski. Mi se temu prav nič ne čudimo, saj zimski ročni požlahtnjenci tudi izvrstno uspevajo. Cepljenje drevja na stalnem mestu po zimí, t. j. kadar sneg skopni (kajti cel dan na snegu stati in požlahtnjevatí, ne priporočali in ne privoščili bi nikomur), ima pa za vrtnarje, ki oskrbujejo velike drevesnice, precejšnjo važnost, kajti oni lahko vsled tega to delo zvrše uže meseca februarija ali v prvi polovici marcija. To je pa velike vrednosti, ker ravno ob tem času nima vrtnar nobenega posebnega dela, a pozneje, zlasti v pričetku pomladi se pa dela toliko nakopiči, da ga le težko zmaguje. S tem novim načinom si torej vrtnar svoje pomladanjsko delo lahko prav zelo olajša.

Raznotere vrtnarske reči.

Sadni kis ali jesih za dom. Posestniki sadja si za domače potrebe lahko sami napravijo kis. Res, da se te reči ne rabi posebno veliko, a vsak krajcar je dober, ki ga človek prihrani. Domači kis iz sadja napravlja se na prav priprost način. Vzame se velik prsten ali kamenen lonec ali majhen sodček, v to posodo devajo se lupine in obrezki od sadja, ki se za domače potrebe lupi ali pa obrezuje in razrezuje. Ti ostanki se potem z vrelo vodo polijejo, in sicer toliko, da voda črez nastopi. Kadar se zopet kaj obrezkov naredi, denejo se k prejšnjim, in prilije se zopet kropa, da se vse zalije. Tako se dela, dokler ni posoda polna. Kadar je pa polna, naj se skrbno s prtom pokrije in ob solčnih dneh na solnce postavlja, ob hladnem vremenu pa k peči ali ognjišču nosi. Drugih reči ni potreba nič pridevati. V šestih do osmih tednih se je voda v izvrsten, lepo rumen kis spremenila. Ta kis ima ima bolj prijeten okus mimo fabriškega in je tudi tudi bolj zdrav.

Vrtnarske škropilnice, navadno narejene iz pločevine, pokvarijo se kaj rade ter zato puščajo. Ta nepravilica se ne da vselej hitro odstraniti, ker klepar ni vedno pri rokah. „Wr. Garten Zeitung“ priporoča v takem slučaju vrtnarju, naj sam začasno popravi škropilnico, in sicer s tem, da zalepi luknjo s platnom ali s katero drugo tkanino, ki je namazana s kopalovim firnežem.